

מסורת הש"ס

(א) [שנת קצ"ג]: (ב) שנת קד. יומא לה: ממותא כט: (ג) [השני בלגויי פ"ב מ"ח]: (ד) רישא בלגויי פ"ב כ"ג: [ל"ט].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מה שבבביר בו דורבין עבד וכו' ומשום מסייע עיי' ד"ה עובדי עבירה: עיי' מנ"ה סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונותן לתפוח (ולווי) חו"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו וכו"ל רבסי שאינו נש"ן ועיי' בתוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"ה הוא הני: (ג) ד"ה והשאר וכו' שפתה עובד כוכבים מנבחה והיא שהורה ושל ע"ן ר' אמר:

רבינו הגנאל

ואתה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך ששרתה עליו עיר ובא להשחיתוה התיים משחת ולא המתיים כו' ועוד שאלו אגריפס שר צבא וכו' א"ל ונתן לר' עקיבא לבי ולבך יודע שעבודת כוכבים אין בה משק והא חזוין דאולו בה שבורין וחוהין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פגע אצלו שחב הפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו וכפרנו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושעה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחלחין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכו'ן שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן נעבוד על שבועתו והיינו דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותו ונאמנים בשבועתו א"ל רבא ר' יוחנן מאי דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשבועתו א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לבו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

אמרו יסורין דין הוא שלא נצא והורוין ואומרים וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותו ונאמנים בשבועתו א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לבו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה. גה.

תורה אור

- 1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ^(א) צפניה ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתו את האדם מעל פני האדמה נאם ^(ב) צפניה א ג
3. פי ^(ג) אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא ^(ד) את מפקד ואת מכות ורעך מכות גדולות ונאמנות וקלים רעים ונאמנות דברים כח טו
5. ופן תשא עיניך השמיקה וראית את השמש ואת הירח ואת הבוקרים כל צבא השמים ונדרחת והשתחית להם וגברתם אשר חלק ^(ה) אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: דברים ד טו
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג ד

לוקחין גת בעוטה. א"ע שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נכך עד שירד לבור כך ^(א) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והוי סיפא פירוש דרישא אכל אותן ספרים שגורסין ואינו ביו"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקש"א אמאי אלטרין למיתני א"ע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נכך כלל עד שירד לבור וי"ל ללא זו אף זו קמי' א"ג תנא ^(ב) סיפא בלגויי רישא ללא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הוי כאלו ירד לבור קמי' סיפא דירד לבור דוקא: ^(ג) ירד לבור מה שבבור אסור. פ"ה אס נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינא דקמי' סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי בנגיעה אף מותר דסיפא מיירי בנגיעה אכל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כשנגע העובד כוכבים כמה שבבור ע"י נזוק אכל ודאי אס נגע העובד כוכבים הוי אסור צמגע עובד כוכבים דשפיר הוי קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה צמג' לרב הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך עושה יין נכך לישני ליה דרב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דנתינא נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכ"כ דמקשי מי"מ שפיר דקמי' אהא דנשמי' ליה לרב הונא דלית ליה צ"ב ^(ד) לקמן ^(ע) דנזוק חבור וצמתימין משמע דנזוק אינו חבור מדקא שרי השאר שצגה דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמי' מלתייה דרב הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף בנגיעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליכא לשנויי צמג' דמתניתין לא מיירי צמגע עובד כוכבים ורב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי צמגע עובד כוכבים דכפרישת רש"י פי' דודאי מיירי צמג' בנזוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה צמג' לא שנו אלא שלא החזיר גברותני לגת פי' ואלו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גברותני גופה צמאי

אסור אסף. כלומר האכלה את הכל צממיה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים. כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: והכרתו את האדם. צממיה. שהרי אף לאדם הן עובדין: אגריפס שר צבא. עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימאי אגריפס המלך היה: אין מסקנאה צב. אשמו הראשונה אינה מקפדת וכל כן לשנוא את בעלה [אבל אס פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]. וזוין. ישראל היה: דאזני כי מפזרי פסחים ההולכין בעזרת כוכבים שנתפרקו איצריהן מחמת חולין וחזוין צאיצין מזומדים: רעים צליהותן. שמיסרים את הגוף: שהחליקו צדדים. מניחן לטעות: מתני' גת בעוטה. שצטטה וזרעה עובד כוכבים: שהא עובד כוכבים יין צעדים של גת שקורין מי"ש: ונותן לתפוח. אסיפת גל הענבים שמתה הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הוי יין נכך עד שירד לבור: מה שבבור אסור. אס נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. צור היו עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין ויש שטמין צבור צמיד והיין משתמר צמוכו ואינו מאבד טפה והוא צור סיד' ^(א): דורכין עם העובד כוכבים בגת. ולא אמרינן משתמר צאיסורי הנאה הוא דאפילו צמתייה סכר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לבור ומשום גורס טומאה ליכא שמשעה שדךך צהן העובד כוכבים מעט נטמאו ^(ב) ומשום מסייע די עובדי עזירה ליכא שהעובד כוכבים לא נטוהו על כך: אבל

מתקרא ומשני בנזוק אלמא מתני' נמי מיירי בנזוק דכפרישת ורש"י פי' מה שבבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה רבנן כדאמרינן לקמן צ"ב ^(א) (דף ע"ג): וה"נ מכל דריבנו צמג' נתמך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזוק דכפרישת: והשאר מותר. פי' אף צמתייה כפי' אכל הר"ר שמעיה פי' מותר בהנאה דאינו נעשה יין נכך ליהאסר בהנאה עד שירד לבור אכל צמתייה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' א"ע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו צאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף צמתייה ועוד דצמג' כי פריך לרב הונא לישני ליה דמותר דנתינא היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא צמתייה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נכך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב חינוך צן יומו עושה יין נכך והיינו צמתייה דוקא כדלקמן ^(א) (דף ע"ג). צמג' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן צ"ב ^(ב) לקמן דף ע"ד): גזי גת של אצן שפתה עובד כוכבים ^(ג) יגזג ושל עץ רבי אומר יגזג וכו"ל יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אכל דרך צה לא סגי לה צניגוז ואמאי הא קמי' הא כהא דלוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיי"ל כוותיה וכי פריך התם דמתניתין אצרייתא הוה מצי לשנויי כהן למשנה ראשונה כהן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר דמתניתין בלא דרך צה צרייתא בדרך צה ולאוקומי מתייהו למשנה אחרונה: ד"ר ר"בין עם העובד כוכבים בגת. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדךך צהן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין צסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין צמחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צגת טמא לכך נראה כפרש"י בצסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמי' דורכין עם העובד כוכבים צגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

לעני רש"י

מיי"ש [מיי"ש]. ע"כ (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). מכות בעבים או ידיות, שמכניסים בבת אחת בנת או בבת-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקין בדברים. צדדים נהלים (דברים ה' י"ג). אם ללצים הוא יליץ. לא להשתמר, הוא יליץ. לא ימנעו ולא יעזבו (יחזקאל ד' יח). ימנעו ולא ימנעו (שבת ק"ד). א"ל הוא יליץ, הקדיש יליץ אותם כלומר נמנע לו פתח להיות יין (מנחות ס"ג). ולענוים יתן חן ^(א) אס לענוים הוא צא נמנע, יתן חן ישיעונו מן השמים (שבת ק"ד). בא לטמא. כיון שגת אס לטמא ולהיות רשע, פותחין לו. פתח הטומאה לכנס בו, מספקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו (יחזקאל ל"ח). מסייעין אותו ומכתיב לו פתח (שבת ק"ד).